

הרב שלום דב הלוי וולפא
מח"ס ידבר שלום. יחי המלך ועוד
קרית גת

תורת אמת בפיהו

— א —

ועלהו לא יבול וגו', ואמרו חז"ל (סוכה כא, ב. ע"ז יט, ב) דמכאן שאפילו שיחת חולין של תלמידי חכמים צריכה תלמוד, ועד"ז אחז"ל (עירובין נד, ב) שכל שיחתן של בעלי תלמוד דברי תורה.

בספרי חסידות חב"ד נתבאר בזה (עיין לקוטי תורה נצבים נב, ב. ואור התורה לנ"ך חלק ב' עמוד תתקי"ז ולקוטי שיחות ח"כ עמוד 334). שמאחר שתלמיד חכם כל מציאותו היא תורה, על כן גם "הנובלות שלו" הם תורה ("נובלות" מלשון "כנובול עלה מגפן" היינו דבר הטפל, עיין פירוש מהרז"ו לבראשית רבה יז, ה) וכיון שהתלמיד חכם מקבל מחכמה עילאה הנקראת קדש, לכן גם החולין שלו נקראים חולין שנעשו על טהרת הקודש.

ועיין בדרך מצוותיך להצמח צדק ע' קה: "שיחת חולין של תלמידי חכמים צריכה לימוד, והיינו כי הת"ח לגודל חכמת אלוקים אשר בקרבנו, הנה גם במה שאומר כלאחר יד שהוא כמו בחי' מותרי מוחין שאינו מפנימיות חכמתו, כי אם בחי' חיצוניות ומותרות מחכמתו, שיחה בעלמא, אעפ"כ צריכה לימוד עד שהיא חכמת אלוקות ממש, כמו שאמר ר"ש (סוכה כא, ב) משיחתו של ר"ג למדנו שני דברים כו' שהן הן רצון עליון ב"ה".

— ב —

המעין בלשונו הטהור של כ"ק אדמו"ר שליט"א ב"שיחות החולין" שלו, היינו, דיבוריו בפגישותיו עם חסידים אנשי מעשה וגדולי תורה, מכתביו, ברכותיו, וכל מה שלכאורה אינו בגדר של שיחות תורניות ומאמרי חסידות, יווכח כבר בהסתכלות השטחית, שכל היוצא מפיו ומקולמוסו הוא אותיות תנ"ך ולשונות חז"ל בלבד, ולכן מתווספים לכל ברכה או מכתב שלו עשרות מראי מקומות המעטרים כל תיבה ומשפט. כי מי ש"כל מציאותו תורה" הרי בדרך ממילא גם "כל שיחתו דברי תורה".

זאת ועוד אחרת, כנשיא חב"ד המשלבת את הנגלה והפנימיות לתורה אחת, וכממלא מקומו של אדמו"ר הזקן שהיה פוסק בנגלה דתורה ובפנימיות התורה, וכמי שנקרא על שמו של הצמח צדק שכל ספריו כלולים מכל חלקי התורה גם יחד, טורח תמיד כ"ק אדמו"ר שליט"א להראות בכל דבר הלכה שמבאר, איך שהוא מתאים בכל פרטיו גם עם תורת הקבלה ובכל דבר חסידות וקבלה, איך שמדויק הוא גם עפ"י תורת הנגלה.

ולכן ברור, שאף "שיחות החולין" הנ"ל הנאמרות או נכתבות ע"י כ"ק, הרי מאחר שתורה הן, צריכות הן תלמוד בפשט רמז דרוש וסוד, ומתאימות הן גם אליבא דהלכתא.

לבטלה, וזאת אף אם לא נתכוון באותה העת לכל העומק שנתגלה לו אח"כ בדברי עצמו. ובאמת מפורש עד"ז בספר אורים ותומים (בהגהותיו לספר תקפו כהן מת, ד) וז"ל: "ולדעתי אין ספק כי הכל בכתב מיד ה' השכיל על ידם רוח ה' נוססה בקרבם להיות לשונם מכוון להלכה... וחפץ ה' בידם הצליח" עי"ש. ועיין גם כן ב"היום יום" ו' שבט (מהמשך תער"ב חג' ע' א' שפה) בשם אדמו"ר הזקן על המתברים עד הט"ז והש"ך שכתבו חבוריהם ברוח הקודש (ועד"ז הוא בשדי חמד כרך ו' ע' ב' קי"ד סימנים ע', ע"א. ובספר שארית ישראל (להרה"צ וכו' מווילנא דיק) בדרוש לסוכות בשם הריב"ש. אלא ששם נאמר "עד הש"ך והט"ז" כי מדובר על כל המחברים, ופשוט שגם לאחר הש"ך והט"ז כן הוא ביחודי הסגולה נשיאי ישראל מארי תורה שבכל דור ודור.

בהזדמנות נפלאה זו, לאחר שעברו כבר ארבעים שנה לנשיאותו של רבינו שליט"א אשר אז קאים איניש אדעתא דרביה, ובסיום שנת המל"ך להולדתו, אנסה להציג בפני הקוראים שתי דוגמאות (מתוך רבות) שבהם רואים איך שדברים שאמר או כתב כ"ק אדמו"ר שליט"א, גם אם נראו בתחילה תמוהים לכאורה עפ"י סוגיות הש"ס, הנה על ידי ששומעי לקחו "לא ויתרו" ושאלו אצלו את קושיותיהם, זכו שיבאר להם בעומק את אותה הסוגיה בש"ס שמשם הוקשה להם, כשעל ידי זה מתבארת שיטת הגמרא באופן נפלא, ובדרך אגב מתורצים דברי הרמב"ם בהלכות אלו.

דוגמאות אלו מוכיחות איך שדבריו הפשוטים של הרבי שליט"א מכוונים מלכתחילה לעומק סוגיות הש"ס, וכל אות הנאמרת או נכתבת על ידו צרופה היא וברורה ומזוקקת שבעתיים בכור ההיתוך של יגיעתו

קשה למצוא בהיסטוריה של גדולי ישראל, דוגמא לתופעה המדהימה שבדורנו שכל דבריו של נשיא בישראל, מוקלטים, נרשמים, מופצים ונלמדים על ידי צבור של רבבות מתלמידיו בעולם כולו. וצבור זה ככל שבטל הוא ומקושר בתכלית לרבו, הרי חזקה עליו פקודת הרב שלא לקבל דברי תורתו מתוך אמונה פשוטה, אלא לעיין בדבריו וללמדם כל אחד עפ"י שכלו והבנתו ולשאול את מה שדורש ביאור.

אלפי קונטרסים של הערות וביאורים בדברי כ"ק אדמו"ר שליט"א יצאו לאור בשנים האחרונות על ידי תלמידי הישיבות ואנ"ש שי', זה שואל זה מתרץ זה מתיב וזה מפרק, כשלבסוף מגיעים ע"י העיון והפלפול להבנת והארת עומק דבריו הק' בשיחותיו התורניות ובמאמריו ואף במכתביו באגרותיו וב"שיחות החולין" שלו. בהזדמנויות אין ספור השיב כ"ק אדמו"ר שליט"א תשובות בכתב על שאלות שנשאלו או שתירץ וביאר הדברים בהתוועדות שלאחרי זה.

באחת ההזדמנויות נשאל כ"ק אדמו"ר שליט"א על דבריו שאמר באחת השיחות, הקושיא היתה חזקה מאוד והשואלים ציפו במתח לקבלת התשובה. לתדהמתם ענה כ"ק אדמו"ר שליט"א שמאחר שהדברים כפי שהשואלים כתבו בשמו, הם באמת צריכים עיון, על כן מבקש הוא שיבררו אצל השומעים אם אמנם כך אמר בדיוק, ואם כן הדבר אז יענה להם תשובה, השואלים כינסו כמה מהאברכים ה'חוזרים' והוברר הדבר שאמנם כך אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א בשיחתו, וכתבו לו שנתברר שאמנם כך אמר, ואז ענה להם כ"ק אדמו"ר שליט"א תשובה נפלאה לבאר דבריו ועי"ז ביאר את סוגיית הגמרא שמשם הקשו קושייתם באופן עמוק ומאיר. ללמדך שמאחר שנאמרו הדברים ע"י מי שתורתו אומנותו, לא יתכן שיוציא דבריו

ה"א) עה"פ כי לא דבר ריק הוא מכם; "ואם ריק הוא, מכם, לפי שאין אתם יגיעים בתורה".

להלן דוגמא ללשון של הרבי שליט"א בענין חסידות ועבודת ה', אשר עליה הוקשה מגמרא מפורשת בבכורות, עד שנתברר שדבריו מדויקים ביותר גם על פי קבלה וגם על פי ההלכה לאור שיטתו העמוקה בסוגיא זו, ושע"ז מתורצים כמה קושיות בגמרא שם ומסולקת גם קושיית הלח"מ על דברי הרמב"ם התמוהים, וכדלקמן:

העצומה בלימוד כל התורה כולה, כשאין הוא מניח אות אחת מתוה"ק ללא עמל ויגיעה, וזאת בבבלי וירושלמי, מדרשי ההלכה והאגדה, הפוסקים ונושאי כליהם הראשונים והאחרונים וכל ספרי הקבלה והחסידות. יגיעה הנמשכת קרוב לצד"ק שנים לאורך ימים ושנים טובות, ומתוך קדושה ודביקות בנותן התורה.

למי שנדמה שיש לו "קושיא" על דברי רבינו שליט"א, ובעקבות הקושיא מוכן הוא להרהר ד'ו אתר שיטתו ודרכו בקודש, מוטב לו שיעיין תחילה בדברי הירושלמי (פאה פ"א

העשירי יהיה קודש

נעשה העשירי קודש. וכמו במעשר בהמה שבשעה שסופרים תשע כבשים נעשה הכבש העשירי קודש מאליו, גם אם לא ספרו אותו (כדלקמן), וא"כ גם בהא שיום ההילולא העשירי (תש"כ) יהיה קודש אין צורך בפעולה מיוחדת של האדם לכאורה, כי העשירי יהיה קודש מכל מקום, דלאחר תשע ההילולות הקודמות מתגלה במילא מלמעלה הקדושה המיוחדת של ההילולא העשירית.

ויש להוסיף בביאור השאלה, שהרי כ"ק אדמ"ר שליט"א הוסיף במכתב שהמשכת הקודש בשתי הנפשות ובעולם הוא ע"י עבודת האדם מלמעלה למטה, וא"כ מוכח שמה שכתב קודם שיום הילולא העשירי יהיה קודש, כוונתו לא על המשכת והרגשת הקדושה באדם ובעולם, אלא על עצם הדבר שיום ההילולא העשירי יהיה קודש. וא"כ לכאורה אין צריך לזה עבודה מיוחדת כי העשירי יהיה קודש מכל מקום.

וכ"ק אדמ"ר שליט"א במכתבו מיום י"ט בשבט תש"כ (נדפס בלקר"ש חלק ז' עמ' 362)

— א —

בשנת תש"כ במלאת 10 שנים להסתלקות כ"ק אדמ"ר מוהרי"צ כתב כ"ק אדמ"ר שליט"א מכתב כללי לאנ"ש ביום ששה בשבט, וזה לשונו בין הדברים:

"בטח יום והתועדות ההילולא של כ"ק מ"ח אדמ"ר זצוקלה"ה לגנזי מרומים, בארצות חיי החיים, הילולא העשירי, יהיה קודש (מכל מקום ועוד יותר ובעיקר — על ידי ובעניני עבודה מלמטה למעלה) ולהמשיך הקודש (על ידי ובעניני עבודה מלמעלה למטה) בכל עשר הכוחות דשתי הנפשות ובעולם..." (עיין בהמשך המכתב בלקוטי שיחות חלק ו' עמ' 291).

והנה הגאון החסיד רבי יוסף זיון ז"ל שיגר מיד שאלה לכ"ק אדמ"ר שליט"א, למה כתב שיום ההילולא העשירי יהיה קודש בעיקר ע"י עבודת האדם מלמטה למעלה, והרי נאמר בבכורות נט, א. "העשירי יהיה קודש מכל מקום, שפירושו הוא שגם ללא פעולת האדם

בדיר, אע"פ שלא יצא ולא מנאו קדוש מאליו. ועל"ש גם ברש"י ד"ה והעשירי מעשר שכתב: אלמא אף על גב דלא יצא קדוש מאליו בדיר. הרי מפורש לכאורה בגמרא וברש"י שקדושת עשירי חל על ידי מנין התשע הקודמים גם ללא שהכבש יצא מן הדיר וגם ללא מנין האדם. וזהו לכאורה היפך ממש מדברי כ"ק אדמו"ר שליט"א במכתבו שבמעשר בהמה צריך פעולה בהעשירי עצמו, או "יציאה מן הדיר (שינוי מקום) או יציאה מן הכלל ע"י מנין האדם".

ובמילא שוב הקשה הרב זוין ז"ל על לשון כ"ק אדמו"ר שליט"א במכתבו הראשון ליר"ד שבט שכתב שקדושה המיוחדת של יום ההילולא העשירי חלה בעיקר ע"י עבודת האדם מלמטה למעלה. והרי העשירי מאליו הוא קדוש.

וכאן הוסיף כ"ק אדמו"ר שליט"א ידו שנית ובשני מכתבים אל הרב זוין ז"ל מיום י"ד סיון ומיום ח' תמוז תש"כ, ביאר כל סוגית הגמרא ודברי הרמב"ם בזה, ובזאת נתבאר דיוק לשונו במכתבו הראשון, המכתבים מודפסים בלקר"ש ח"ז שם, אמנם מאחר שהם כתובים בקיצור גדול לחכימה ברמיזה, כראוי למקבל המכתבים הגאון רש"י זוין ז"ל, לא נעתיק כאן את הדברים כלשונם אלא נכתוב אותם בהרחבה יותר בסגנון השווה לכל נפש.

— ג —

דהנה בסיום פרשת בחוקותי (כז, לב) מבארת התורה דין מעשר בהמה: "וכל מעשר בקר וצאן כל אשר יעבור תחת השבט העשירי יהיה קודש לה". ובמשנה בכורות (נח, ב): כיצד מעשרין, כונסן לדיר ועושה להם פתח קטן כדי שלא יהיו שנים יכולין לצאת כאחת ומונה בשבט א' ב' ג' ד' ה' ו' ז' ח' ט' והיוצא עשירי סוקר בסקרא ואומר הרי זה מעשר כו'. ובגמרא שם: אין לי אלא שקרא שמו

משיב להרב זוין ז"ל כדלקמן:

"במה שכתב אודות העשירי יהיה קודש מכל מקום, שכשיש ט' מתגלה מלמעלה יר"ד, וכנראה מסגנונו רוצה לדמות זה להענין – דתספרו חמישים יום אף שבפועל בדיבור אין סופרים אלא מ"ט.

ולכאורה לא נמצא הענין דממילא אלא במספר החמישים (בספירות – ספירת הבינה) ולא במספר העשירי (ספירת המלכות)".

היינו, שכ"ק אדמו"ר שליט"א מבאר שעפ"י קבלה רק במספר חמישים שייך לומר הענין דגילוי ממילא משא"כ במספר עשר. ובמכתב נוסף ביאר בזה כ"ק אדמו"ר שליט"א שמספר חמישים שהוא בבינה הרי בינה הוא למעלה מהשתלשלות, ולכן שייך בזה פעולה דממילא (כי אין זה בחינה של אור פנימי הנמשך ע"י הכלים, אלא אור מקיף שלא שייך להמשיכו ע"י כלי רק ע"י הכנת אתר שלים, ע"י ספירת המ"ט ימים). משא"כ מספר עשר שהוא ספירת המלכות הוא אור פנימי בסדר השתלשלות והוא נמשך על ידי פעולת הכלים דוקא. אמנם הרבי אינו מסתפק בזה וממשיך: "וכמו בכל עניני פנימיות התורה, גם לזה יש מקביל (שפיגעלט זיך אפ) בנגלה דתורה. והוא אשר ענין קדושת יום החמישים – באה בדרך ממילא לגמרי... משא"כ במעשר שעכ"פ פעולה ישנה אלא, א. לא פעולת האדם, כי אם של הדבר הנעשה קודש. ב. אינה פעולת אדם אלא דבהמה – יציאה מן הדיר (שינוי מקום) [או יציאה מן הכלל – על ידי מנין האדם]".

— ב —

והנה הרב זוין ז"ל עדיין לא נחה דעתו, כי הוקשה לו על דברי כ"ק אדמו"ר שליט"א מהמפורש בגמרא בבכורות שם אמר רבא עשירי מאליו הוא קדוש, ופרש"י: קדוש מאליו – שאם מנה עשר ונשתייר עשירי

דרך המלך

תקצט

— ד —

וברמב"ם הל' בכורות פ"ח ה"ג פסק את דין הגמרא שהבאנו בתחילה שהעשירי קדוש גם אם לא קראו עשירי וז"ל: ואפילו יצא העשירי ולא קראהו לא עשירי ולא כו' העשירי מעצמו נתקדש ואע"פ שלא קראהו עשירי כו'. ואח"כ ממשיך בהלכה ח' את דינו של רבא שהעשירי מאליו נתקדש אע"פ שלא יצא וז"ל:

קרא לתשיעי עשירי ונשאר העשירי בדיר, התשיעי יאכל במומו וזה שנשאר בדיר מעשר אע"פ שלא יצא ולא ביררו, שהעשירי מאליו נתקדש. ואח"כ מביא הרמב"ם את דין הברייתא שהבאנו לעיל: מת העשירי בדיר התשיעי יאכל במומו, וכל השמנה שיצאו ונמנו פטורין, ואע"פ שלא נתקדש עשירי שלהן ליקרב אלא מת קודם שיצא, שהמנין הראוי פוטר. עכ"ל.

ומקשה הלחם משנה וז"ל: קשה דלמה לי הך טעמא (דמנין הראוי פוטר) הא קיימא לן דעשירי מאליו הוא קדוש, ולא הוצרכו בגמרא להך טעמא בברייתא דקרא לט' עשירי ומת עשירי בדיר אלא לדחות את דברי רבא דאמר עשירי מאליו קדוש, אבל אן דקי"ל כרבא לא צריכין לטעמא דפוטר מנין הראוי, עכ"ל.

וביאור דבריו של הלח"מ. שהרי מה שאמרה הגמרא שהשמנה פטורים משום שמנין הראוי פוטר, הוא רק משום שרצו לדחות שמבריתא זו אין ראיה לרבא שהעשירי מאליו קדוש גם בהיותו בדיר, אבל הרמב"ם שבתחילת הלכה זו עצמה פסק כרבא שכשנשאר עשירי בדיר הרי הוא עצמו מעשר ולא רק שהקודמים נפטרו, כי העשירי מאליו נתקדש, א"כ מובן מאליו שמה שהשמנה פטורים הוא משום שהם נתעשרו ע"י העשירי שנתקדש מאליו בהיותו בדיר,

עשירי לא קרא שמו עשירי מנין, תלמוד לומר יהיה קודש מכל מקום. ושם (נט, א): אמר רבא עשירי מאליו הוא קדוש (שאם מנה תשעה ונשתייר עשירי בדיר אע"פ שלא יצא ולא מנאו — קדוש מאליו — רש"י). מנא ליה לרבא הא, אילימא מהא דתניא אין לי אלא שקרא שמו עשירי לא קרא שמו עשירי מנין ת"ל עשירי יהיה קודש מכל מקום (שמזה מוכח שאין קדושת העשירי תלויה בקריאת שמו עשירי אלא במניית התשעה שלפניו, וא"כ לכאורה מוכח גם דינו של רבא שאם נשתייר עשירי בדיר הרי הוא קדוש. ופרכו בגמרא שמזה אין ראיה כי) ודלמא עשירי הוא דלא קרייה, קדש קרייה (שלא קרא שמו עשירי אלא קדש קרא שמו ולהכי הוי מעשר אבל היכי דלא קראו כלל (כי לא יצא מהדיר) לא ליהוי קדוש כשאר מעשר — רש"י)... אלא מהא דתניא קרא לתשיעי עשירי ומת עשירי בדיר תשיעי נאכל במומו וכולם פטורין (ופרש"י: תשיעי נאכל במומו — הואיל וקראו עשירי דשם מעשר מקדש לפניו ולאחריו כדלקמן, אבל האחרים מיהא לא נפטרו אז, הואיל והוא תשיעי למנין הבהמות, וכולם פטורין — השמונה שיצאו כבר). מאי טעמא כולם פטורים לא משום דקדש ליה עשירי (והיינו, שמזה שהשמנה נפטרו מדין מעשר בהמה שהם נחשבים למעושרין הרי מזה רואים שהעשירי פטר אותם אע"פ שמת בדיר ומזה ראיה לכאורה לרבא שהעשירי מאליו הוא קדוש. אבל בגמרא פרכו גם ראיה זו ואמרו) ודילמא דאיפטרו במנין הראוי, דהאמר רבא מנין הראוי פוטר (ופרש"י: כשיצאו תשעה בפתח, היה שם מנין הראוי לעשר שעדיין היה עשירי קיים שהיה ראוי לצאת אחריהם ולפוטרו, וכיון דראוי לצאת דמי כמאן דיצא כבר ופטר את המנין כו' אבל איהו גופיה מיהא לא הוי קדוש עד שיצא).

ולשם מה הביא כאן הרמב"ם הטעם שמנין הראוי פוטר (והיה צריך להביא הדין דמנין הראוי פוטר רק בדוגמאות שהביא אח"כ כגון מה שמנו ד' בפתח זה וששה בפתח אחר ששם לא שייך לומר שעשירי מאליו קדוש כי אינם מצטרפים, ובכל זאת הם נפטרו מצד מנין הראוי, אבל כאן הרי העשירי נתקדש מאליו והם נתעשרו ומה צריך לטעמא דמנין הראוי פוטר).

— ה —

ולתרץ קושית הלח"מ כותב כ"ק אדמו"ר שליט"א דיש להקדים כמה קושיות חמורות המתעוררות כאן בלימוד הגמרא.

א. כשהביאו בתחילת הסוגיא את הדין אין לי אלא שקרא שמו עשירי לא קרא שמו עשירי מנין ת"ל יהיה קדש מכל מקום, היתה מספיקה לגמרא הדרשה מהפסוק דיהיה קדש מכל מקום, ולא מחפשים לזה ראיות נוספות. אבל כשדורש רבא דעשירי מאליו הוא קדוש, גם אם לא יצא מהדיר, מחפשים לזה בגמרא ראיות והוכחות ודוחים הראיות ומפלפלים בזה וכו'. ולכאורה הרי יסוד שני הדינים אחד הוא, שהעשירי הוא קדוש מכל מקום ומאליו, כי לאחר שנמנים התשעה נעשה העשירי קודש בדרך ממילא, בין אם קראו עשירי או לא ובין אם יצא מהדיר או לא, וא"כ מדוע דווקא בהיכי תימצי של אי יציאה מן הדיר מחפשת הגמרא ראיות והוכחות ואינה מסתפקת בהדרש דהעשירי יהיה קודש מכל מקום.

ב. בביאור הדין דמנין הראוי פוטר, כתב רש"י שם (והובא לעיל) שזהו על דרך הדין דכל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו, וכך גם כאן דכל הראוי ליציאה מן הדיר אין היציאה מעכבת בו, ולכן המנין של התשעה פוטר אותם והן נעשים מעושרין אע"פ שהעשירי נמצא עדיין בדיר. וביאור זה כתב רש"י לא רק שהוא אמינא של הגמרא כשרצו

לדחות דברי רבא שהעשירי מאליו הוא קדוש גם בדיר, אלא אפילו במסקנת הגמרא (בדף נט ע"ב) כשהביאו את גוף הדין שמנין הראוי פוטר, גם שם מבאר רש"י שזהו מאחר שכל הראוי לצאת אין היציאה מעכבת בו, ולכאורה מאחר שרבא עצמו הוא המאן דאמר שאומר שהעשירי מאליו קדוש גם בהיותו בדיר, א"כ מוכח שאין צריך לכאורה כלל ביציאה שלו מחוץ לדיר, וא"כ מה שמנין הראוי פוטר אינו בגלל שהיה ראוי ליציאה, אלא לכאורה משום שאין צריך ליציאה כלל, כי בזמן המנין היו נמצאים כל העשרה וגם העשירי שראוי להיות מאליו קדוש גם בהיותו בדיר, ולכן גם כשמת נפטרו ונתעשרו השאר כי היה ראוי להתעשר, וא"כ למה הזכיר רש"י את הענין דכל הראוי ליציאה אין היציאה מעכבת.

ג. והוא העיקר — איך אפשר לומר שהעשירי קדוש לגמרי בהיותו בדיר, דמתי חלה הקדושה, והרי זה ודאי שאם יוציאו העשירי עתה מדלת אחרת אינו קדוש כי אינו מצטרף לתשעה המנויים (אע"פ שהם נפטרו במנין הראוי) וא"כ אם נאמר שהעשירי קדוש מאליו ברגע שסיימו מנין התשעה א"כ איך בטלה ממנו קדושת עשירי כשיצא מהפתח האחר. ועוד שבמת עשירי בדיר אין מצטרף העשירי המת אל התשעה, והרי מיתתו הוא כיציאתו מפתח אחר, דמאי שנא מיתה ויציאה מגדר חי לגמרי — ממוציא החי דרך דלת אחרת.

— ו —

ומכח כל קושיות אלו מוכיח כ"ק אדמו"ר שליט"א, שהדין של רבא שבנשתייר עשירי בדיר הרי הוא מעשר הוא רק באם העשירי יצא אח"כ חי באותה הדלת, שאז הוברר הדבר למפרע שהוא שייך להתשעה שנמנו לפניו, משא"כ במת עשירי בדיר הרי הוא בדוגמת עשירי שיצא בפתח אחר שאינו

הראוי למעשר אע"פ שלא יצא וכו'. (ולא כתב שנפטרו משום שעשירי מאליו הוא קדוש).

— ז —

והנה לאחר ביאור עמוק זה של כ"ק אדמו"ר שליט"א בגמרא וברמב"ם מאירים ממש דבריו במכתב ליר"ד שבט תש"כ שכתב שיום ההילולא העשירי "היה קודש" (מכל מקום ועוד יותר ובעיקר על ידי ובעניני עבודה מלמטה למעלה). כלומר שאע"פ שהעשירי נעשה קודש מכל מקום, ע"י שמנו קודם את התשע שלפניו אבל זהו רק אם גם בעשירי עצמו יש את אותה הפעולה המקשרת אותו לתשע הקודמים, שבהנוגע לעניננו דיום הילולא הפעולה היא עבודת האדם ובהלכה דמעשר בהמה זהו מנינו כעשירי או יציאתו חי באותו הפתח, אבל לולא זאת לא נתקדש בקדושה המיוחדת דעשירי. וכפי שהוא גם עפ"י קבלה שבעשירי אין קדושה דממילא משא"כ בקדושת החמשים וכל"ל.

הרי ראינו עד כמה צרופים ומזוקקים דברי קדשו של רבינו שליט"א, שגם לשונו בענינים צדדיים לכאורה מדויקת עפ"י עמקות הסוגיא ועומק דברי הרמב"ם וכן עפ"י תורת הקבלה.

* * *

לדוגמא שניה בחרתי שיחה מכ"ק אדמו"ר שליט"א מש"פ כי תשא בשנת תשכ"ו. זכיתי להיות נוכח בשיחה זו ועדיין זוכר אני את הרעש שהיה במוצש"ק בין תלמידי הישיבה והאברכים, שלכאורה הגמרא בע"ז עומדת בסתירה לדברי הרבי שליט"א.

ביום ראשון הכניסו פתק ושאלו כהוגן לבאר הדברים שלא יסתרו לגמרא, וכ"ק אדמו"ר שליט"א ענה בכתב ידו ביאור נפלא. וכדרכו בקודש נכתבה תשובתו בקיצור נמרץ (וכפי ששמעתי פעם מהגרש"י זווין ז"ל שכ"ק

מעשר, כי הרי זה כגורן אחר שאין אפשרות לעשר מזה על זה.

ולכן כתב הרמב"ם שבמת עשירי בדיר נפטרו התשעה רק משום דמנין הראוי פוטר ולא משום דעשירי מאליו הוא קדוש, כי כשמת העשירי בדיר בטלה שייכותו אל התשעה שלפניו כמו אם היה יוצא בפתח אחר ולא היה קדוש מעולם, ולא פטר בקדושתו את התשעה שלפניו, ולכן מוכרחים להטעם שמה שהתשעה נפטרו הוא משום דמנין הראוי פוטר. וסרה קושיית הלחם משנה.

ומדויק בזה ל' רש"י שם (נט, ב) ד"ה מנין הראוי פוטר שכתב: שאם היה לו עשרה טלאים והכניסן לדיר ומנה תשעה או שמנה ומת אחד מן הנשארים בדיר או יצא בפתח אחר שלא נתקדש העשירי, פטורין אלו שמנה כבר משום דהוּו מנין הראוי כו' עכ"ל רש"י. הרי שרש"י צירף הדין של מת עשירי בדיר עם יצא בפתח אחר, וכתב על שניהם שלא נתקדש העשירי ושהשאר נפטרו משום מנין הראוי (וזאת אע"פ שרש"י מדבר במקום שיש שם רק עשרה בדיר ויודעים מיהו העשירי), והוא כדברי הרמב"ם שבמת עשירי בדיר נפטרו התשעה משום מנין הראוי ולא משום שעשירי מאליו קדוש.

והטעם הוא כל"ל משום שיציאת העשירי חי מפתח זה מוכרחת בשביל הבידור למפרע שהעשירי שייך אל התשעה, ובלא זה אינו קדוש, כי היציאה בפתח קובעת את הגורן ובמת הרי הוא כיצא בפתח אחר שאינו יכול להתקדש בשעה שהתשעה הם בגורן אחר. ומה שכתב רש"י דהעשירי קדש אפילו לא יצא וכו', על כרחך שכוונתו דלאחר שיצא מפתח זה הוברר הדבר שנתקדש מאליו גם קודם שיצא מהדיר, וכמו שמצינו בכמה ענינים בתורה שמתברר הדבר למפרע באופן זה או הפכי.

ועייג"כ בפ"ה הר"ח ב"מ (ו, סע"ב) וז"ל: שיש לו עשר צאן בדיר וכו' קפץ וכו' נפטרו במנין